

С. В. Коровченкоздобувач кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету

ПРАВО НА ЗАХИСТ У ПОРЯДКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Метою статті є визначення сутності права на захист у порядку адміністративного судочинства. Визначено, що встановлене у Конституції України право на судовий захист реалізується в межах відповідних процесуальних судових проваджень, що різняться за предметною та територіальною підсудністю. Наголошено на тому, що право на судовий захист безпосередньо залежить від волі правомочного суб'єкта, що без відповідного волевиявлення залишається декларативною матеріальною нормою. Встановлено, що ефективність механізму здійснення права на судовий захист безпосередньо залежить від діяльності держави та її органів, мають гарантуватися державою, визначають дієвість реалізації покладених на неї функцій, в цілому, і зокрема, правоохоронної та правозахисної функцій. Визначено відсутність нормативної однозначності підходів до встановлення змісту таких категорій, як «право на судовий захист», «право на адміністративний позов», «право на захист в порядку адміністративного судочинства», «право на звернення до адміністративного суду», «право на подання адміністративного позову», в межах ми акцентуємо увагу на встановленні змісту поняття «право на захист у порядку адміністративного судочинства» через розкриття категорії «право на судовий захист». Визначено, що процесуальний характер для норм, що встановлюють право на судовий захист відтак виникає з моменту подання заяв по суті (у порядку адміністративного судочинства такими є позовна заява та відзив), а також заяв, що пов'язується із становленням об'єктивної істини у справі, зокрема, апеляційної скарги, касаційної заяви, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Зроблено висновок, право на захист в порядку адміністративного судочинства складаються із таких підінститутів, як право на подання адміністративного позову, право подання відзиву на адміністративний позов, право на подання апеляційної скарги, право на подання касаційної скарги, право на заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Ключові слова: право на судовий захист, адміністративне судочинство, адміністративний позов, перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, нормативно-правове регулювання.

Постановка проблеми. Право на захист відноситься до основоположних прав і свобод людини, ефективність реалізації якого характеризує дієвість та успішність державного механізму публічної влади, в цілому, і зокрема, встановлює якість здійснення судового контролю в країні [1, с. 187].

Не можливо уявити правову державу без дієвого механізму реалізації права на захист, що є невідчужуваним правом людини [2, с. 145–146]. Таким чином, проблематика дослідження напрямів забезпечення ефективності права на судовий захист виявляється як актуальна попри її надзвичайну популярність та наукову поширеність [1, с. 187].

Судовий захист справедливо розуміється як одна із найбільш дієвих та ефективних юрисдик-

ційних форм захисту і поновлення порушених прав і свобод як фізичних осіб, так і юридичних осіб, незалежно від їх організаційної форми діяльності [3, с. 43; 4]. Належність забезпечення права особи на захист у судовому порядку означає дієвість принципу верховенства права і є ознакою правової держави, що свідчить про незалежність судової системи країни від виконавчої та законодавчої гілок публічної влади, що корелюється із світовими стандартами побудови правової держави, закріплених у таких міжнародних актах [5], як Загальна декларація прав людини 1948 р. (ст. ст. 8, 10 Декларації) [6], Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (ч. 1 ст. 6 Конвенції) [7] й Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. (ч. 3 ст. 2, ч. 1 ст. 14 Пакту) [8].

Стан наукової розробки проблеми.

Окремі питання встановлення специфіку перегляду судових рішень досліджувались у публікаціях В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, В. М. Бевзенка, Л. О. Богословської, Ю. А. Волкової, М. Ю. Віхляєва, І. П. Голосніченка, О. Ю. Дрозда, О. Ю. Дубинського, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюка, С. В. Ківалова, І. Б. Коліушка, Р. О. Куйбіди, О. В. Кузьменко, Д. В. Лученка, Ю. О. Легези, Р. С. Мельника, Т. П. Мінки, О. М. Пасенюка, Ю. С. Педька, В. Г. Перпелюка, А. О. Селіванова, В. С. Стефанюка, М. М. Тищенко, Є. В. Курінного, Р. В. Миронюка, А. А. Шарая та ін..

Метою статті є визначення сутності права на захист у порядку адміністративного судочинства.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі ст. 3 Конституції України [9] визначено, що пріоритетом діяльності держави є забезпечення реалізації прав та свобод людини, їх ефективного та належного захисту, в тому числі у судовому порядку. У ст. 55 Конституції України визначає, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом [9]. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Вище зазначені конституційні положення відображуються у відповідних кодифікованих процесуальних актах. Зокрема, у ст. 5 КАС України [10], де встановлено, що кожному гарантується право на звернення до адміністративного суду, що розуміється як право кожної особи у порядку, встановленому КАС України, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси і просити про їх захист.

Отже, попри важливість зазначеного права ми зустрічаємось із певною нормативною невідповідністю категорій «право на захист» і «права на звернення до суду», що не вирішується попри наявну практику правозастосування, правові позиції Верховного Суду, тлумачення, що наводяться в рішеннях Конституційного Суду України.

Встановлення сутності категорії «право на захист» залишається актуальною проблематикою, що неодноразово було предметом досліджень у наукових працях таких авторів, як: В. М. Бевзенко, Л. Р. Біла-Тіунова, С. В. Ківалов, В. К. Колпаков, Р. О. Куйбіда, Д. В. Лученко, Т. О. Коломоєць, А. А. Шарая та інших.

Однак, спостерігається відсутність єдиного науково-теоретичного підходу до розуміння змісту категорії «право на захист» та встановлення шляхів подолання нормативних розбіжностей.

Відсутність нормативної однозначності підходів до встановлення змісту таких категорій, як «право на судовий захист», «право на адміністративний позов», «право на захист в порядку адміністративного судочинства», «право на звернення до адміністративного суду», «право на подання адміністративного позову», в межах ми акцентуємо увагу на встановленні змісту поняття «право на захист у порядку адміністративного судочинства» через розкриття категорії «право на судовий захист».

У юридичних публікаціях розуміння права на судовий захист здійснюється через певні категоріальні підходи. В межах першого підходу встановлення змісту права на судовий захист виходить із застосування концепту гарантійних засобів дотримання законних прав та інтересів, що характеризується абсолютним значенням [11, с. 179]. Природній характер права на судовий захист визначається через його розуміння як права на справедливе дотримання нормативних вимог [12, с. 139]. Право на судовий захист відноситься до невід'ємного особистого права людини [13, с. 286].

Інший підхід до розуміння права особи на судовий захист пов'язується із встановленням його процедурного змісту, що визначає його відносний характер, та його розуміння як базису для реалізації інших матеріальних прав [14, с. 287]. Таким чином, встановлюється підхід, де право на захист є гарантією для здійснення інших прав, що корелюється із підходом, закріпленим в рішенні Конституційного Суду України від 8 квітня 2015 року № 3-рп/2015, де зроблено висновок, що право кожного на судовий захист є однією з конституційних гарантій реалізації інших прав і свобод, захисту їх від порушень і протиправних посягань (підпункт 2.1 пункту 2 [15]); (абзац 8 підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 23 листопада 2018 року № 10-р/2018 [16]).

Право на судовий захист реалізується у кожній формі судочинства, але при цьому має відносно різні процедури до здійснення [17, с. 28]. Таким чином, право на судовий захист розуміється як встановлене конституційними нормами суб'єктивна можливість та гарантія належності здійснення інших прав і свобод, процедура реалізація якого залежить від характеру охороню-

ваних законом правовідносин та обраного способу відновлення порушеного іншого права.

Інституціонально право на судовий захист розуміється як сукупність таких можливостей, як: доступ до суду, що регулюється в порядку чинного законодавства; дотримання предметної юрисдикції гілок системи судочинства; гарантування незалежності та безсторонності суду.

З точки зору процесуального змісту реалізації права на судовий захист пов'язується із: вирішенням справи по суті; дотриманням вимог розумності, об'єктивності, обґрунтованості судового рішення; дотримання вимог публічності процесу; досягнення критеріїв рівності та змагальності сторін; наданням можливості оскарження судових рішень в порядку, встановленому законодавством [18, с. 8–15].

Реалізація права на захист у судовому порядку очевидно встановлює такий пріоритет, як виокремлення такого носія його здійснення як суд.

Судова практика Верховного Суду свідчить про те, що момент виникнення права на звернення до адміністративного суду пов'язується із настанням об'єктивного фактору, яким є вчинення порушення права чи інтересу, та суб'єктивного фактору, що полягає не лише у наявності у особи інформації про таке порушення, але і наявності її бажання ініціювати провадження та реалізувати наданий їй спосіб захисту, що полягає у зверненні до суду [19].

Відповідно до ст. 122 КАС України підставами для реалізації громадянином права на звернення до суду з адміністративним позовом за захистом своїх порушених прав, свобод або законних інтересів є день, коли громадянин (позивач) дізнався або повинен був дізнатися про наявність такої обов'язкової ознаки оскаржуваного рішення (нормативно-правового акта чи індивідуального акта), дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень у нормативно-правовому регулюванні спірних правовідносин, як безпосереднє порушення ними його прав, свобод або законних інтересів у сфері публічно-правових відносин [10].

Ю. Полюк робить важливий висновок, що право на судовий захист визначає взаємозв'язок людини та держави, тоді як право на звернення до адміністративного суду відображує взаємозв'язок особи та адміністративного органу [19, с. 57–68].

Відмінною характеристикою між правом на судовий захист та правом на звернення до адміністративного суду є обсяг наданої проце-

суальної правосуб'єктності, де остання може бути реалізована через представника, тоді як перша є невід'ємною та невідчужуваною (ст. 43 КАС України) [10].

У Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої ст. 58 Конституції України (справа про зворотню дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) від 9 лютого 1999 року № 1-рп/99 [20] визначено: «В Конституції України ст. 58 міститься у розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», в якому закріплені конституційні права, свободи і обов'язки насамперед людини і громадянина та їх гарантії. Про це свідчить як назва цього розділу, так і системний аналіз змісту його статей та частини другої статті 3 Конституції України. ...Конституційний Суд України дійшов висновку, що положення частини першої ст. 58 Конституції України... стосується фізичних осіб і не поширюється на юридичних осіб». Із врахуванням розташування ст. 55 у розділі II Конституції України, то можна сказати, що обґрунтоване тлумачення, наведені у рішенні Конституційного Суду України, має бути застосоване і до її тлумачення.

Право звернення до адміністративного суду відповідно до КАС України належить як фізичним, так і юридичним особам. В окремих випадках таке право може бути реалізовано і суб'єктами владних повноважень (зокрема, такими органами є органи прокуратури, що представляють публічний інтерес у разі неефективності діяльності іншого уповноваженого публічно-владного суб'єкта).

Структуру права на захист розглядають через реалізацію : можливостей звернення до суду; можливостей гарантування належності та ефективності обраного способу захисту, що в адміністративному процесі може бути судом змінено в інтересах об'єктивності розгляду справи (ст. 8 КАС України) [10]; можливостей залучення до адміністративного процесу осіб, що своїми діями здатні сприяти об'єктивному врегулюванню справи [13, с. 289].

Отже, такий підхід дозволяє підтримати підхід, що право на звернення до адміністративного суду є складовою права на судовий захист, що корелюється із Конституційного Суду України, яким робиться обґрунтування та тлумачення *права на звернення до суду як складової права на судовий захист, що має гарантуватися згідно із ст. 55 Конституції України*

та пов'язується з переконанням самої особи про наявність порушень її прав, свобод або інтересів і бажанням звернутися до суду [7].

Відмінним є підхід, згідно із яким право на судовий захист є складовою права на звернення до адміністративного суду, де останнє також включає такі правомочності, як право на підготовку адміністративного позову; право пред'явлення адміністративного позову; право на прийняття адміністративного позову судом [21, с. 17]. Вбачається, що такий підхід є хибним та таким, що має протиріччя вже в межах власних суджень.

Право на судовий захист розкривається через реалізацію повноважень, якими володіє його носій, а саме: повноваження на подання позову; правомочність щодо відкликання позову; правомочність із висунення вимоги щодо забезпечення позову; право на оскарження судового рішення; право вимоги належності поведінки контрагентів в судовому процесі та судовому розгляді; право бути ознайомленим із змістом судового рішення та контролю за його виконанням [13, с. 11].

Певні розбіжності містяться у наукових публікаціях у встановленні змісту категорії «адміністративний позов».

Варто відмітити, що існує декілька підходів щодо правової характеристики сутності поняття «адміністративного позову», де варто виокремити такі підходи, як: розуміння адміністративного позову як право звернення до суду; розуміння публічно-управлінського права через його судовий захист; сукупність процесуальних прав [23, с. 148–158].

Адміністративний позов розглядають як матеріальне право і як процесуальне право, намагаючись відокремити їх зміст; або визначають його змішану правову природу [24, с. 50–59].

Матеріально-процесуальну правову природу адміністративного позову необхідно підтримати в межах даного дисертаційного дослідження. Адміністративний позов не може відбутися без процесуальної складової, тобто вимоги позивача, адресованої до адміністративного суду, що виражається у формулюванні необхідності захисту власного порушеного права чи охоронюваного законом інтересу у публічно-управлінських відносинах, а також матеріальної складової, що полягає у встановленні норми, яка закріплює вимоги до суб'єкта владних повноважень, в наслідок дій якого відбулось порушення права чи його неналежне виконання [5, с. 9–15].

Адміністративний позов таким чином є об'єднаною матеріально-правовою

вимогою уповноваженої особи до зобов'язаної у сфері публічно-управлінських відносин [5, с. 7–11].

Так само і будь-яке рішення суду містить тлумачення через пошук матеріальної норми та процесуальних підстав для її застосування [25, с. 49].

У Рішенні Конституційного Суду України від 25 грудня 1997 року № 9-зп суд роз'яснив, що ч. 1 ст. 55 Конституції України містить загальну норму, яка означає право кожного звернутися до суду, якщо його права чи свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод. При цьому у резолютивній частині Рішення Конституційного Суду України від 25 грудня 1997 року № 9-зп зазначається, що ч. 1 ст. 55 Конституції України тлумачиться як гарантія для кожного на захист прав і свобод у судовому порядку [26]. Тобто такий підхід свідчить про рівнозначність таких категорій як «право на судовий захист», «право на звернення до адміністративного суду» і по суті у сукупності відображає «право на захист у порядку адміністративного судочинства».

Ідею ототожнення таких категорій, як «право на звернення з адміністративним позовом до адміністративного суду» та «право на адміністративний позов» підтримано у наукових та науково-практичних працях С. В. Ківалова [27, с. 5-8], Ю. В. Осіпова [28, с. 49-50] та ін. Такий підхід є дійсно цілком прийнятним в адміністративному судочинстві, на відміну від, зокрема, цивільного судочинства, де окрім позовного провадження, є наказове [29].

Ю. Осадчий справедливо адміністративний позов відносить до правових інструментів захисту суб'єктивних публічних прав особи, що дозволяє його ототожнити із реалізацією права на звернення до адміністративного суду, адже лише такий інструмент є підставою для започаткування взаємодії правомочної особи із судовою владою, на відміну від підстав ініціювання взаємодії із органами виконавчої влади, де передбачається подання таких форм, як скарга, петиція, звернення, пропозиція тощо, що встановлюється згідно із Законом України «Про звернення громадян» [30; 31, с. 401–402].

Такий підхід об'єднується у більшості публікацій щодо встановлення сутності адміністративного позову, реалізації права на звернення до адміністративного суду, що неможливо без пред'явлення позову [32, с. 335–336; 24, с. 35–40].

На відміну від цивільного процесу, де право на звернення до суду може бути реалізовано через не лише подання позову, а і в порядку наказового провадження, в адміністративному судочинстві фактично можна ототожнювати «право на звернення до адміністративного суду», і «право подання адміністративного позову». При цьому варто підкреслити, що право на звернення до суду очевидно не вичерпується лише поданням позову, а і пов'язується із реалізацією суміжних процедур, зокрема, процедури оскарження, процедури забезпечення позову тощо [19, с. 61].

Формами звернення до адміністративного суду є подання позову до суду, що регламентується в порядку позовного провадження (Розділ II КАС України «Позовне провадження») та перегляд судових рішень, що регламентується у порядку застосування процедури, встановленої згідно із положеннями ст. 13 «Право на перегляд справи та оскарження судового рішення», розділ III «Перегляд судових рішень» (ст. 293 «Право на апеляційне оскарження», ст. 328 «Право на касаційне оскарження», глава 3 «Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами», та ряду окремих положень КАС України (зокрема, відповідно до п. 15 ст. 15 КАС України встановлюється, що «розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється тим самим складом суду, який ухвалив рішення, що переглядається, якщо справа розглядалася суддею одноособово або у складі колегії суддів. Якщо такий склад суду сформувавши неможливо, суддя або колегія суддів для розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами визначається в порядку, встановленому частиною першою цієї статті. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою, якщо рішення, що переглядається, ухвалено відповідно палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою» [10].

Таким чином, такі процесуальні форми реалізації права на судовий захист необхідно віднести до його підсистеми – права на оскарження судового рішення.

Отже, доцільним є висновок, що право на судовий захист реалізується через : подання позову до суду; подання апеляційної скарги; подання касаційної скарги; подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Так, згідно із

ст. 362 КАС України встановлюється, що «учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати заяву про перегляд судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили, за нововиявленими або виключними обставинами» [10].

Доцільним заяви, що подаються в порядку адміністративного судочинства, поділити за їх змістом, де заявами по суті справи є безпосередньо позовна заява та відзив на позовну заяву (ст. 159 КАС України), і заявами, пов'язаними із розглядом заяв по суті є клопотання, апеляційна скарга, касаційна скарга, заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами [10]. Зазначені дії є по суті проявом реалізацією особою права на судовий захист.

Висновок. Таким чином, встановлене у Конституції України право на судовий захист реалізується в межах відповідних процесуальних судових проваджень, що різняться за предметною та територіальною підсудністю.

Варто наголосити та акцентувати на тому, що право на судовий захист безпосередньо залежить від волі правомочного суб'єкта, що без відповідного волевиявлення залишається декларативною матеріальною нормою. Але при цьому ефективність механізму здійснення права на судовий захист безпосередньо залежить від діяльності держави та її органів, мають гарантуватися державою, визначають дієвість реалізації покладених на неї функцій, в цілому, і зокрема, правоохоронної та правозахисної функцій.

Процесуальний характер для норм, що встановлюють право на судовий захист відтак виникає з моменту подання заяв по суті (у порядку адміністративного судочинства такими є позовна заява та відзив), а також заяв, що пов'язується із становленням об'єктивної істини у справі, зокрема, апеляційної скарги, касаційної заяви, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Отже, право на захист в порядку адміністративного судочинства складаються із таких підінститутів, як право на подання адміністративного позову, право подання відзиву на адміністративний позов, право на подання апеляційної скарги, право на подання касаційної скарги, право на заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Список використаної літератури:

1. Чорна С. Роль судової влади в конституційно-правовому механізмі захисту прав і свобод людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 186–190.
2. Шатрава С.О. Деякі питання щодо процедури виконання судового рішення в адміністративному судочинстві. *Сучасний стан та перспективи розвитку адміністративного права та процесу*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 жовт. 2014 р.). О.: ОДУВС, 2014. С. 145–146.
3. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. Нечитайла О. Київ: ВАТЕ, 2015. 288 с.
4. Drozd Oleksii, Dorokhina Yuliia, Leheza Yuliia, Smokovych Mykhailo, Zadyraka Natalia. Cassation filters in administrative judicial procedure: a step in a chasm or a novel that ukrainian society expected?. *Amazonia investiga*. Volume 10 – Issue 40: 222-232 / April, 2021. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.40.04.22>
5. Поворознюк М. Адміністративний позов як засіб реалізації прав громадян на судовий захист в публічно-правових відносинах: дис. ... кандидата юридичних наук: 12.00.07. Інститут держави і права ім. Корецького В. НАН України. Київ, 2019. 258 с.
6. Загребельна Н. Юридична природа і соціальна необхідність забезпечення прав людини в умовах надзвичайного стану. *Юридичний вісник*. 2021. № 1. С. 108–114
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийнято 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
9. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36. № 37. ст. 446.
11. Шило О. Право на судовий захист у системі основних прав людини. *Проблеми законності*. 2008. Вип. 99. С. 171–180.
12. Півненко Л. Проблемні аспекти реалізації права на судовий захист в умовах воєнного стану. *Нове українське право*. 2023. Вип. 1. С. 137–143.
13. Коровайко О. Сутність і зміст права на судовий захист у кримінальному судочинстві. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 3. С. 286–290.
14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 171–2 Кодексу адміністративного судочинства України від 8 квітня 2015 р. № 3-рп/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-15#Text>
15. Рішення Конституційного Суду України від 23 листопада 2018 року № 10-р/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-18>
16. Бакірова І. Зміст конституційного права людини і громадянина на судовий захист. *Право України*. 2006. № 12. С. 23–28.
17. Лемак О. Право на судовий захист: конституційно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Х., 2014. 20 с.
18. Постанова Верховного Суду від 23 жовтня 2018 р. у справі А/569/16060/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77361390>
19. Полюк Ю. Право на звернення до суду за захистом порушених, невизнаних або оспорюваних прав за цивільним процесуальним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2019. 239 с.
20. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої ст. 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) від 9 лютого 1999 року № 1-рп/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99#Text>
21. Гнап Д. Звернення до суду в порядку адміністративного судочинства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2019. 231 с.
22. Гаран О. Квінтесенція розуміння «право на судовий захист». *Правова держава*. 2021. № 41. С. 9–15.
23. Лученко Д. Правова природа позову в адміністративному судочинстві. *Право України*. 2019. № 4. С. 148–158.
24. Біла-Тіунова Л., Закаленко О., Неугодніков А. Позов в адміністративному судочинстві: теорія, правове регулювання, практика: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 188 с.
25. Ніколаєнко Я. Поняття та зміст права на судовий захист: сучасний погляд. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. Вип. 8. С. 48–50.
26. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офі-

- ційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води) 25 грудня 1997 року № 9-зп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97#n54>
27. Ківалов С. Право на звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом: матеріально-правова і процесуально-правова сутність. *Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу* (Одеса, 16–17 трав. 2013 р.); НУ «ОЮА». Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса: Фенікс, 2013. Т. 2. С. 5–8.
28. Осіпов Ю. В. Реалізація права на звернення до адміністративного суду та способи його судового захисту. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 (081 – Право). Науково-дослідний інститут публічного права, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. Кропивницький, 2023. 299 с.
29. Цивільний процесуальний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
30. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text>
31. Осадчий А. Право на звернення з адміністративним позовом. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2013. Т. 13. С. 400–409.
32. Закаленко О. Право на позов в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. Вип. 52. С. 335–339.

Korovchenko S. V. The right to protection in the procedure of administrative proceedings

The purpose of the article is to determine the essence of the right to protection in the order of administrative proceedings. It was determined that the right to judicial protection established in the Constitution of Ukraine is realized within the limits of relevant procedural court proceedings, which differ in subject and territorial jurisdiction. It is emphasized that the right to judicial protection directly depends on the will of the authorized subject, which without the appropriate expression of will remains a declarative material norm. It has been established that the effectiveness of the mechanism for the exercise of the right to judicial protection directly depends on the activity of the state and its bodies, must be guaranteed by the state, and determine the effectiveness of the implementation of the functions assigned to it, in general, and in particular, law enforcement and human rights protection functions. The lack of regulatory clarity of approaches to establishing the content of such categories as "the right to judicial protection", "the right to an administrative lawsuit", "the right to protection in the order of administrative proceedings", "the right to apply to an administrative court", "the right to submit an administrative lawsuit", within the limits, we focus on establishing the content of the concept of "right to protection in the order of administrative proceedings" through the disclosure of the category "right to judicial protection". It was determined that the procedural nature of the norms establishing the right to judicial protection thus arises from the moment of submission of statements on the merits (in the order of administrative proceedings, such are a statement of claim and a response), as well as a statement that is connected with the establishment of the objective truth in case, in particular, an appeal, a cassation application, an application for review of a court decision based on newly discovered or exceptional circumstances. It was concluded that the right to protection in administrative proceedings consists of such sub-institutions as the right to file an administrative lawsuit, the right to file a response to an administrative lawsuit, the right to file an appeal, the right to file a cassation appeal, the right to apply for a review of a court decision based on newly discovered or exceptional circumstances.

Key words: *the right to judicial protection, administrative proceedings, administrative lawsuit, review of court decisions based on newly discovered circumstances, regulatory and legal regulation.*